Cümlede Anlam: Sebep-Sonuç, Amaç-Sonuç, Koşul-Sonuç, Varsayım

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Sebep-sonuç:** Bir yargının hangi nedenle gerçekleştiği bildirilir; sebep, sonuçtan önce gerçekleşmiş bir durumdur. Sebep bildiren yapılar: -dığı için, -dığından, -den dolayı, -den, yüzünden, sayesinde, çünkü, madem.
- **Amaç-sonuç:** Eylemin hangi amaca ulaşmak için yapıldığı bildirilir; amaç henüz gerçekleşmemiş, istenen bir durumdur. Amaç bildiren yapılar: -mek için, amacıyla, -mek üzere, maksadıyla, -sın diye.
- **Koşul-sonuç:** Yargının gerçekleşmesi bir şarta bağlanır. Koşul bildiren yapılar: -sa/-se, eğer, şayet, -dıkça, -madıkça, takdirde, yeter ki.
- **Varsayım:** Gerçekleşmemiş ya da gerçekliği bilinmeyen bir durum, gerçekmiş gibi kabul edilerek yargıya varılır: diyelim ki, farz edelim ki, tut ki, sanki, -mış gibi.
- **Ayırt etme ipucu:** "için" sözcüğü "-dığı için" yapısında sebep, "-mek için" yapısında amaç bildirir. "Sonuç önce mi oldu, yoksa istenen bir hedef mi?" sorusu karar vermeyi kolaylaştırır.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Cümleleri anlam ilişkileriyle eşleştiriniz.

a) Hava çok soğuk olduğu için göl dondu.
b) Soruları iyice anlamak için metni iki kez okudum.
c) Yağmur dursa yürüyüşe çıkarız.
d) Farz edelim ki bu şehirde hiç otomobil yok.

1. Varsayım 2. Koşul-sonuç 3. Sebep-sonuç 4. Amaç-sonuç

2 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **amaç-sonuç** ilişkisi vardır?

A) Tren geç kaldığı için toplantıya yetişemedik.
B) Trene binersen iki saatte varırsın.
C) Tren gecikince yolcular söylenmeye başladı.
D) Treni kaçırmamak için erkenden yola çıktık.
E) Diyelim ki tren hiç gelmedi.

3 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **sebep-sonuç** ilişkisi vardır?

A) Uyuyabilmek için pencereyi kapattım.
B) Gürültüden dolayı gece boyunca uyuyamadım.
C) Pencereyi kapatırsan sokaktaki sesi duymazsın.
D) Tut ki bu gece hiç uyumadın.
E) Uyumadan önce kitap okurum.

4 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **koşul-sonuç** ilişkisi vardır?

A) Düzenli çalıştığı için sınavı geçti.
B) Sınavı geçmek için düzenli çalışıyor.
C) Düzenli çalışmadıkça bu sınavı geçemezsin.
D) Sınavdan sonra tatile çıktı.
E) Sanki sınavı geçmiş gibi seviniyordu.

5 Boşlukları doldurunuz.

a) "-mek için, amacıyla, -mek üzere" yapıları ..... bildirir.
b) "Diyelim ki, farz edelim ki, tut ki" ifadeleri ..... bildirir.
c) "-sa/-se, eğer, takdirde" yapıları ..... bildirir.

6 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

( ) Sebep-sonuç cümlesinde sebep, sonuçtan önce gerçekleşmiştir.
( ) Amaç-sonuç cümlesinde amaç, gerçekleşmiş bir durumdur.
( ) "Yüzünden" sözcüğü sebep bildirir.
( ) "Yeter ki" ifadesi koşul bildirir.

7 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **varsayım** anlamı vardır?

A) Farz edelim ki bir gün bütün kitaplar kayboldu; bilgiyi nasıl aktarırdık?
B) Kitap okuduğu için kelime hazinesi zengindi.
C) Kitap almak için kütüphaneye gitti.
D) Kitabı bitirirsen sana yenisini veririm.
E) Kitap okumayı çocukken sevmişti.

8 Aşağıdaki cümleleri istenen anlam ilişkisini kuracak biçimde tamamlayınız.

a) ..... için köprü trafiğe kapatıldı. (sebep-sonuç)
b) Yeni bir dil öğrenmek amacıyla ..... . (amaç-sonuç)
c) ..... takdirde başvurunuz kabul edilmeyecektir. (koşul-sonuç)

9 "Arkadaşımı üzmeyeyim **diye** gerçeği ona söylemedim."
Bu cümlede kalın yazılan sözcüğün kurduğu anlam ilişkisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sebep-sonuç
B) Koşul-sonuç
C) Varsayım
D) Karşılaştırma
E) Amaç-sonuç

10 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sebep bildiren bir ifade **kullanılmamıştır**?

A) Dizim ağrıdığından koşuya katılamadım.
B) Sis yüzünden uçak inemedi.
C) Madem geldin, bir çayımı iç.
D) Öğretmeninin desteği sayesinde başardı.
E) Bu yıl daha çok kitap okumak için bir liste hazırladım.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 (I) Köyün tek yolu kışın karla kapandığı için çocuklar haftalarca okula gidemiyordu. (II) Muhtar, bu sorunu çözmek amacıyla ilçe belediyesine bir dilekçe yazdı. (III) Yol genişletilirse kar küreme aracı köye kadar çıkabilecekti. (IV) Diyelim ki araç gelemedi; o zaman köylüler yolu kendi kürekleriyle açacaklardı. (V) Bahar geldiğinde yolun kenarına fidanlar dikildi.
Bu paragrafta numaralanmış cümlelerden hangisinde **varsayım** anlamı vardır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

12 (I) Köyün tek yolu kışın karla kapandığı için çocuklar haftalarca okula gidemiyordu. (II) Muhtar, bu sorunu çözmek amacıyla ilçe belediyesine bir dilekçe yazdı. (III) Yol genişletilirse kar küreme aracı köye kadar çıkabilecekti. (IV) Diyelim ki araç gelemedi; o zaman köylüler yolu kendi kürekleriyle açacaklardı. (V) Bahar geldiğinde yolun kenarına fidanlar dikildi.
Bu paragraftaki I, II ve III numaralı cümlelerde hangi anlam ilişkilerinin bulunduğunu yazınız.

13 "için" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde **sebep** anlamı katmıştır?

A) Sesi kısık olduğu için şarkıyı söyleyemedi.
B) Şarkıyı öğrenmek için defalarca dinledi.
C) Senin için bir şarkı seçtim.
D) Yarışmaya katılmak için başvurdu.
E) Sahneye çıkmak için sırasını bekledi.

14 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **koşul** anlamı, "-sa/-se" eki dışındaki bir yapıyla sağlanmıştır?

A) Kuralları okursan yarışmayı kolayca anlarsın.
B) Kuralları çiğnediğiniz takdirde yarışmadan çıkarılırsınız.
C) Kurallara uyduğu için ödül aldı.
D) Kuralları öğrenmek için kitapçığı okudu.
E) Kurallar sanki herkes için değilmiş gibi davrandı.

15 Aşağıdaki cümlelerde belirtilen anlam ilişkisi doğruysa D, yanlışsa Y yazınız.

( ) Kar yağdığından okullar tatil edildi. (sebep-sonuç)
( ) Kilo vermek üzere diyete başladı. (koşul-sonuç)
( ) Tut ki bu işi başaramadın, ne kaybedersin? (varsayım)
( ) Tohumlar toprağa düşmedikçe filizlenmez. (amaç-sonuç)

16 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde sebep-sonuç ilişkisi, **bağlaç ya da ek kullanılmadan** anlamca kurulmuştur?

A) Dere taştığı için köprü kapandı.
B) Dere taşmasın diye set yapıldı.
C) Bütün gece yağmur yağdı, dere taştı.
D) Dere taşarsa ovayı su basar.
E) Dere, yağmurdan dolayı taştı.

17 "Madem bu kadar istiyorsun, gel birlikte gidelim."
Bu cümlede "madem" sözcüğü aşağıdakilerden hangisini bildirmektedir?

A) Amaç B) Varsayım C) Sebep D) Zaman E) Karşıtlık

18 "Köprü onarıldı." ve "Köyler birbirine bağlandı." yargılarını kullanarak
a) sebep-sonuç
b) amaç-sonuç
c) koşul-sonuç
ilişkisi taşıyan birer cümle kurunuz.

19 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **amaç** bildiren bir ifade vardır?

A) Kuşlar göç ettiği için göl sessizdi.
B) Kuşlar gelirse göl yeniden canlanır.
C) Kuşlar sanki bizi selamlıyormuş gibi uçtu.
D) Kuşların sesinden uyandık.
E) Kuşları izlemek üzere göl kıyısına gittik.

20 "Deprem bölgesindeki yollar hasar gördüğü için gönüllüler, köylere ulaşmak amacıyla gece boyunca çalıştı."
Bu cümlede hangi iki anlam ilişkisi birlikte kullanılmıştır?

A) Sebep ve amaç
B) Koşul ve varsayım
C) Sebep ve koşul
D) Amaç ve varsayım
E) Koşul ve amaç

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 I. Sabah erkenden kalktım, çünkü otobüsü kaçırmak istemiyordum.
II. Otobüsü kaçırmamak için sabah erkenden kalktım.
III. Sabah erkenden kalkarsam otobüsü kaçırmam.
Bu cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Üç cümlede de koşul-sonuç ilişkisi vardır.
B) Yalnızca I'de amaç bildirilmiştir.
C) II ve III'te varsayım anlamı vardır.
D) I'de sebep, II'de amaç, III'te koşul bildirilmiştir.
E) I'de amaç, II'de sebep, III'te varsayım bildirilmiştir.

22 "Eskiden insanlar mektupla haberleşirdi. Bir mektubun ulaşması haftalar sürdüğü için her cümle özenle seçilirdi. - - - - Bugün ise mesajlar saniyeler içinde gittiğinden sözcükler de aynı hızla harcanıyor."
Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilirse **amaç-sonuç** ilişkisi taşıyan bir cümle kullanılmış olur?

A) Mektuplar çoğunlukla kurşun kalemle yazılırdı.
B) İnsanlar söylediklerinin yanlış anlaşılmaması için taslak üstüne taslak yazardı.
C) Postacı gelince bütün mahalle kapıya çıkardı.
D) Mektup geç gelirse aile telaşlanırdı.
E) Sanki her mektup bir bayram haberiydi.

23 (I) Köyün tek yolu kışın karla kapandığı için çocuklar haftalarca okula gidemiyordu. (II) Muhtar, bu sorunu çözmek amacıyla ilçe belediyesine bir dilekçe yazdı. (III) Yol genişletilirse kar küreme aracı köye kadar çıkabilecekti. (IV) Diyelim ki araç gelemedi; o zaman köylüler yolu kendi kürekleriyle açacaklardı. (V) Bahar geldiğinde yolun kenarına fidanlar dikildi.
Bu paragrafla ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

A) V. cümlede koşul-sonuç ilişkisi vardır.
B) I. cümlede sebep, sonuçtan önce gerçekleşmiştir.
C) II. cümlede henüz gerçekleşmemiş bir hedef vardır.
D) III. cümlede sonuç bir şarta bağlanmıştır.
E) IV. cümlede gerçekleşmemiş bir durum kabul edilmiştir.

24 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **"diye"** sözcüğü sebep anlamı katmıştır?

A) Sabah uyanabilsin diye üç saat kurdu.
B) Kimse duymasın diye sesini alçalttı.
C) Yol kısalsın diye şarkılar söyledik.
D) Unutmayayım diye elime not yazdım.
E) Kardeşi hasta diye o da okula gitmedi.

25 "Yağmurun yağmasıyla toprak yumuşadı, filizler güneşe uzandı. Çiftçi, bu yıl ürün bol olursa yeni bir ahır yaptıracaktı. Bunun için şimdiden kereste biriktiriyordu."
Bu parçada aşağıdaki anlam ilişkilerinden hangisi **yoktur**?

A) Sebep-sonuç
B) Koşul-sonuç
C) Amaç-sonuç
D) Varsayım
E) Zaman-olay sıralaması

26 Bir destan kahramanının akına çıkma kararını anlatan **iki cümle** yazınız. Birinci cümlede **sebep-sonuç**, ikinci cümlede **koşul-sonuç** ilişkisi bulunsun.

27 "Kitap okumayan bir toplum, kendi geçmişini de unutur. Geçmişini unutan toplum ise aynı hataları tekrar tekrar yapar. Sanki her kuşak dünyayı yeniden keşfediyormuş gibi aynı yollardan geçer."
Bu parçada kullanılan anlatım özelliklerinden hangisi **yoktur**?

A) Amaç-sonuç ilişkisi
B) Sebep-sonuç zinciri
C) Benzetme yoluyla varsayım
D) Genelleme
E) Önceki cümleyi açıklayarak sürdürme

28 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlam ilişkisi **yanlış** belirtilmiştir?

A) Hasta olduğundan toplantıya katılmadı. (sebep-sonuç)
B) Fotoğraf çekmek amacıyla tepeye tırmandı. (amaç-sonuç)
C) Keşke o gün yola çıkmasaydık. (koşul-sonuç)
D) Vaktinde gelmezsen seni beklemeyiz. (koşul-sonuç)
E) Tut ki kazanamadın, yine de denemiş olursun. (varsayım)

29 "Bu şehirde bir gün bütün saatler dursa insanlar ne yapardı? Belki de ilk kez acele etmeden yürür, ..."
Bu parçanın ilk cümlesinde kurulan anlam ilişkisi ve boşluğa gelebilecek ifade aşağıdakilerin hangisinde birlikte doğru verilmiştir?

A) Sebep – saatleri tamir ettirirlerdi.
B) Varsayım – birbirlerinin yüzüne bakarak konuşurlardı.
C) Amaç – işlerine daha erken giderlerdi.
D) Koşul – saatler durduğu için geç kaldılar.
E) Sebep – şehirde saat kalmadığından yürüdüler.

30 "Koşul" ile "varsayım" arasındaki farkı birer örnek cümle vererek açıklayınız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**